

LUONNOS
16.6.2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja 12 luvun 6 §:n sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettua lakia pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotusten pohjalta osana kuntoutuksen toimintasuunnitelmaa vuosille 2020–2022.

Sairausvakuutuslakia muutettaisiin lisäämällä säännökset kuntoutustarpeen, jäljellä olevan työkyvyn ja työssä jatkamisen mahdollisuuksien arviointia koskevista ajankohdista pitkittyneellä sairauspäiväraahakaudella.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain ammatillisen kuntoutuksen sisältöä koskevaa säännöstä muutettaisiin palveluvalikoimaa joustavoittavaksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2022.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
3 Tavoitteet	9
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	10
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	10
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	11
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	14
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	14
6 Lausuntopalaute.....	15
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	15
8 Voimaantulo	18
9 Toimeenpano ja seuranta	18
10 Suhde muihin esityksiin.....	18
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	18
10.2 Suhde talousarvioesitykseen	18
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	18
sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja 12 luvun 6 §:n muuttamisesta	19
Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta.....	21
sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja 12 luvun 6 §:n muuttamisesta	23
Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta.....	25

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esitys liittyy pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman strategiaan kokonaisuuksiin Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi sekä Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi. Hallitusohjelman mukaisesti kuntoutusjärjestelmää uudistetaan kuntoutuskomitean esitysten pohjalta ja kuntoutusta kehitetään lähtökohtana kuntoutuskomitean työ.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti syyskuussa 2016 kuntoutuksen uudistamiskomitean (jäljempänä kuntoutuskomitea) valmistelemaan kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistusta terveydenhuollon eri osa-alueilla. Komitea laati loppuraportin ”Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi” (sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41¹), joka sisältää muun muassa 55 ehdotusta kuntoutuksen kokonaisuuden uudistamisesta.

Osa kuntoutuskomitean ehdotuksista liittyi sosiaalivakuutuksen alaan kuuluvan kuntoutuksen kehittämiseen. Kuntoutuskomitean ehdotuksessa 20 ehdotettiin, että sairausvakuutuslakia (1224/2004) muutettaisiin lisäämällä lakiin uusia sairauspäiväraha- ja työntantajan, työterveyshuoltoa, työntekijää ja Kansaneläkelaitosta koskevia velvollisuuksia arvioida työterveyshuollon piiriin kuuluvan työntekijän kuntoutustarve, työkyky ja työssä jatkamisen mahdollisuudet (tarkistuspisteet).

Työmarkkinoiden keskusjärjestöt julkaisivat 11.6.2019 sopimuksen vuoden 2017 eläkeuudistuksen jatkoneuvotteluihin liittyvistä asioista (jäljempänä eläkejatkosopimus). Sopimus on järjestöjen ehdotus valtiovalle ja eräille muille toimijoille säädösmuutosten ja selvitysten tekemisestä sekä toiminnan kehittämisestä. Muiden ehdotusten ohella sopimukseen sisältyy kirjaus, jonka mukaan toteutettaisiin kiireellisinä muun muassa kuntoutuskomitean ehdotus 20.

Tarkistuspisteitä on käsitelty myös valtioneuvoston yhteisen selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) hankkeessa, jonka loppuraportti ”Kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistus – tieto muutostyön tukena” julkaistiin helmikuussa 2018 (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 7/2018²). Selvityksen yhtenä tavoitteena oli kartoittaa nykyisen sairauspäiväraha- ja työntantajan 30–60–90–150 -säännön toimivuutta kuntoutukseen ohjauksen ja työhön paluun tuen näkökulmasta sekä tunnistaa kehityskohteita ja järjestelmän kehittämisessä huomioitavia seikkoja.

Tällä lakiesityksellä toteutettaisiin kyseinen ehdotus 20 uusien sairauspäiväraha- ja työntantajan tarkistuspisteiden vaatimien lainmuutosten osalta.

¹ Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi, sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160273>

² Kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistus – tieto muutostyön tukena, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 7/2018: <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=24702>

Esitys liittyy osaltaan kuntoutuskomitean ehdotukseen 40 Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen kehittämisestä. Ehdotusta 40 on osaltaan toteutettu jo nuoren ammatillisen kuntoutuksen lainsäädäntöhankkeessa (ks. HE 133/2018 vp). Kansaneläkelaitoksen kuntoutuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettua lakia muutettiin nuoren ammatillisen kuntoutuksen järjestämistä koskevalla lailla (1097/2018), joka tuli voimaan 1.1.2019. Tällä esityksellä muutettaisiin ammatillisen kuntoutuksen sisältöä koskevaa säännöstä vastaamaan aiempaa paremmin palveluiden kehittämistarpeisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi 18.12.2020 kuntoutuksen uudistamisen toimintasuunnitelman vuosille 2020–2022 (sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:39³). Toimintasuunnitelmaan on koottu keinot, joilla kuntoutusta tullaan uudistamaan tulevina vuosina. Tällä esityksellä toimenpantaisiin osaltaan toimintasuunnitelman mukaista sosiaalivakuutuksen alaan kuuluvan kuntoutuslainsäädännön kehittämistyötä.

Sairauspäivärahan tarkistuspisteitä koskevan ehdotuksen osalta esitys toteuttaisi osaltaan kuntoutuskomitean ehdotusta 24 kuntoutustarpeen arvion koskiessa kaikkia vakuutettuja ainoastaan työntekijäasemassa olevien sijaan.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön toimesta kolmikantaisessa työryhmässä, jossa edustettuina olivat sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi Akava ry, Eläketurvakeskus (ETK), Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kansaneläkelaitos (Kela), KT Kuntatyöntajat, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry ja valtiovarainministeriö.

Esitystä on käsitelty työterveyshuollon neuvottelukunnan kokouksissa 29.4.2021 ja 1.6.2021.

Valmistelun aikana on kuultu seuraavia tahoja:

Valmisteluasiakirjat ovat saatavilla sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivuilla tunnisteella STM003:00/2021.

2 Nykytila ja sen arviointi

Nykytila

Sairausvakuutuslaki

Oikeudesta sairauspäivärahaan säädetään sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvussa. Sairauspäiväraha korvaa 16–67-vuotiaan vakuutetun ansionmenetystä ajalta, jolta henkilö on estynyt tekemästä työtään sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi. Työkyvyttömyydellä tarkoitetaan sairaudesta johtuvaa tilaa, jonka kestäessä henkilö on sairauden edelleen jatkuessa kykenemätön tekemään tavallista työtään tai työtä, joka on siihen läheisesti verrattavaa. Sairauspäivärahaan on oikeus omavastuujan jälkeen, joka pääsäännön mukaan on sairastumispäivä ja yhdeksän sitä seuraavaa arkipäivää. Saadakseen sairauspäivärahaa vakuutetun on esi-

³ Kuntoutuksen uudistaminen: Kuntoutuksen uudistamisen toimintasuunnitelma vuosille 2020–2022, Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:39: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162622>

tettava tarpeellinen ja luotettava selvitys sairaudesta ja työkyvyttömyyden alkamisajankohdasta. Jos työkyvyttömyys jatkuu pitempään kuin sairausvakuutuslain mukainen omavastuu-aika, vakuutetun on esitettävä lääkärintodistus tai lääkärinlausunto.

Sairauspäivärahaa voidaan myöntää enintään sen kuukauden loppuun, jota seuraavan kuukauden aikana päivärahopäivien määrä nousisi 300 arkipäivään. Jos vakuutetun työkyky ei ole palautunut sairauspäivärahan enimmäissuoritusajan täytyttyä, hänellä voi olla oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen. Työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää myös määräaikaisena kuntoutustukena. Kuntoutustarpeen selvittäminen voi nousta esille myös eläkkeen hakuvaiheessa.

Sairausvakuutuslakia muutettiin 1.6.2012 voimaan tulleella lailla sairausvakuutuslain muuttamisesta (19/2012) lisäämällä sairauspäivärahakaudelle lakisääteisiä tarkistuspesteitä työterveyshuollon piirissä olevan henkilön työkyvynarviointiprosessiin (ks. HE 75/2011 vp). Lakia muutettiin säätämällä 8 lukuun uusi 5 a § työkyvyn arviointia koskevasta lausunnosta. Pykälän mukaan työterveyshuollon on arvioitava työntekijän jäljellä oleva työkyky, ja työnantajan on selvitettävä yhdessä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa työntekijän mahdollisuudet jatkaa työssä. Työntekijä puolestaan on velvollinen toimittamaan Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitetun lausunnon hänen jäljellä olevasta työkyvystään ja työssä jatkamismahdollisuuksista viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä. Työntekijän sairauspäivärahan maksaminen keskeytetään, jos lausuntoa ei ole toimitettu Kansaneläkelaitokselle määräajassa. Sairauspäivärahan maksamista ei kuitenkaan keskeytetä, jos lausunnon toimittamatta jättäminen ei johdu työntekijästä tai jos keskeyttäminen olisi muutoin ilmeisen kohtuutonta. Pykälään lisättiin myös Kansaneläkelaitosta koskeva velvoite varmistaa tarvittaessa, että työntekijän työssä jatkamismahdollisuudet on selvitetty viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä. Samalla sairausvakuutuslain 15 luvun 4 §:n 1 momentin 1 kohtaa muutettiin lyhentämällä sairauspäivärahan hakuaikaa neljästä kuukaudesta kahteen kuukauteen siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada.

Kansaneläkelaitos korvaa työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuneita kustannuksia työnantajalle, yrittäjälle ja muulle omaa työtään tekeväälle. Korvauksen suuruus on ennalta ehkäisevän työterveyshuollon osalta 60 prosenttia enintään Kansaneläkelaitoksen vahvistaman laskennallisen enimmäismäärän suuruisista kustannuksista.

Kuntoutustarve ja sen selvittäminen päiväraahakaudella

Sairauspäiväraha on tarkoitettu korvaamaan lyhytaikaista alle vuoden kestävästä sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden aiheuttamaa ansionmenetystä. Jos sairaus pitkittyy ja uhkaa työssä selviytymistä, sairauspäivärahakauden aikana on selvitettävä kuntoutustarve.

Sairausvakuutuslain 12 luvun 6 §:ssä säädetään Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta selvittää vakuutetun kuntoutusmahdollisuudet sekä enimmäisajan täyttymistä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Pykälän mukaan Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa selvittää vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutetun sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan enimmäisaikoihin luettavien päivien lukumäärä ylittää 60 päivää. Kuntoutustarpeen selvittämisessä on kysymys asiakkaan sairauden, vamman ja kokonaistilanteen aiheuttaman työ- ja opiskelukyvyn olennaisen heikkenemisen sekä näihin liittyvän kuntoutustarpeen havaitsemisesta riittävän varhaisessa vaiheessa. Asiakkaan tilannetta tarkastellaan käytettä-

vissä olevien asiakirjojen pohjalta ja tarpeen mukaan häntä informoidaan kuntoutusmahdollisuuksista sekä ohjataan kuntoutuspalvelujen pariin. Kuntoutustarpeen selvittämiseen kuuluu selvittämisen ohella kuntoutustarpeen ajankohtaisuusharkinta. Kuntoutustarve voidaan todeta myös itsenäisesti työkyvyttömyyden arvioinnista. Kuntoutustarpeen selvittämiseen voi liittyä yhteydenotto vakuutettuun ja vakuutetun tilanteesta keskustelu (jälj. työkykykeskustelu).

Välittömästi 150. päivärahopäivän täytyessä Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava ensisijaisuusajan päättymisestä eläkkeen myöntäjälle. Samanaikaisesti Kansaneläkelaitoksen on tiedotettava vakuutettua kuntoutusmahdollisuuksista ja muun korvauksen hakemisesta. Tästä ilmoitusvelvollisuudesta voidaan poiketa, jos on ilmeistä, että työkyvyttömyys päättyy kuukauden sisällä 150. päivärahopäivän täytymisestä taikka jos vakuutettu on hakenut ammatillista kuntoutusta tai siihen liittyvää lääkinnällistä kuntoutusta. Lisäksi ilmoitusvelvollisuudesta voidaan poiketa, jos vakuutettu on hakenut sairauspäivärahan estäviksi etuuksiksi lain 8 luvun 6 §:ssä säädettyä kuntoutusrahaa tai ansionmenetykskorvausta. Jos työkyvyttömyys kuitenkin jatkuu taikka kuntoutusrahaa tai kuntoutusta koskeva hakemus hylätään, on kuntoutumismahdollisuuksista tai muun korvauksen hakemisesta kuitenkin välittömästi ilmoitettava vakuutetulle.

Työterveyshuolto

Työterveyshuoltolain (1383/2001) 4 §:n mukaan työnantajan on kustannuksellaan järjestettävä työterveyshuolto työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä työntekijöiden turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi.

Työterveyshuollon sisältö on määritelty työterveyshuoltolain 12 §:ssä. Pykälän mukaan työnantajan järjestettäväksi 4 §:ssä säädettyyn työterveyshuoltoon kuuluu hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti työn ja työolosuhteiden terveellisyyden ja turvallisuuden selvittäminen ja arviointi toistuvien työpaikkakäynnin ja muita työterveyshuollon menetelmiä käyttäen ottaen huomioon työpaikan altisteet, työn kuormittavuus, työjärjestelyt sekä tapaturma- ja väkivalta-vaara samoin kuin näiden tekijöiden huomioon ottaminen työtä, työmenetelmiä ja työtiloja suunniteltaessa sekä työolosuhteiden muutostilanteissa. Lisäksi työterveyshuoltoon kuuluu lain mukaan työperäisten terveysvaarojen ja -haittojen, työntekijöiden terveydentilan sekä työ- ja toimintakyvyn selvittäminen, arviointi ja seuranta mukaan lukien työstä ja työympäristöstä aiheutuva erityinen sairastumisen vaara sekä edellä mainituista seikoista johtuvat terveystarkastukset ottaen huomioon työntekijän yksilölliset ominaisuudet. Työterveyshuollon tehtäviin kuuluu myös toimenpide-ehdotusten tekeminen työn terveellisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi, tarvittaessa työn sopeuttamiseksi työntekijän edellytyksiin, työntekijöiden työ- ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi sekä toimenpide-ehdotusten toteutumisen seuranta. Työterveyshuoltoon kuuluu niin ikään vajaakuntoisen työntekijän työssä selviytymisen seuranta ja edistäminen työntekijän terveydelliset edellytykset huomioon ottaen, kuntoutusta koskeva neuvonta ja hoitoon tai lääkinnälliseen tai ammatilliseen kuntoutukseen ohjaaminen. Työterveyshuollon tehtävänä on lisäksi osaltaan suunnitella ja toteuttaa osana työterveyshuoltolailla määriteltyjä työterveyshuollon tehtäviin kuuluvia työkykyä ylläpitäviä ja edistäviä toimenpiteitä, joihin sisältyy tarvittaessa kuntoutustarpeen selvittäminen. Nämä palvelut kuuluvat osana lakisääteistä työterveyshuoltoa kaikille työntekijäasemassa oleville.

Pykälässä säädetään myös työterveyshuollon toiminnan laadun ja vaikuttavuuden arvioinnista ja seurannasta sekä työterveyshuollon yhteistyöstä terveydenhuollon, työhallinnon, opetushallinnon, sosiaalivakuutuksen ja sosiaalihuollon sekä työsuojeluviranomaisen edustajien kanssa;

tarvittaessa yhteisen työpaikan työnantajien työterveyshuollon palvelujentuottajien ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Työterveyshuoltolakia muutettiin 1.6.2012 voimaan tulleella lailla (20/2012) lisäämällä sairauspäivärahaudelle lakisääteisiä tarkistuspisteitä työterveyshuollon piirissä olevan henkilön työkyvynarviointiprosessiin (ks. HE 75/2011 vp). Lakia muutettiin lisäämällä työterveyshuollon sisältöä koskevaan 12 §:ään uusi 1 momentin 5 a kohta, jonka mukaan työnantajan järjestettäväksi 4 §:ssä säädettyyn työterveyshuoltoon kuuluu hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvun 5 a §:ssä tarkoitetun, työntekijän työkyvyn arviointia ja työssä jatkamismahdollisuuksia koskevan lausunnon laatiminen. Lausuntoon on sisällytettävä työterveyshuollon arvio työntekijän jäljellä olevasta työkyvystä sekä työnantajan yhdessä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa tekemä selvitys työntekijän mahdollisuuksista jatkaa työssä.

Kansaneläkelaitoksen ammatillinen kuntoutus

Kansaneläkelaitos järjestää ammatillista kuntoutusta Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005; jälj. kuntoutuslaki) perusteella. Ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytykset uudistettiin vuoden 2014 alusta voimaan tulleella lailla (973/2013).

Kuntoutuslain 6 §:n perusteella Kansaneläkelaitos järjestää vakuutetun työ- ja ansiokyvyn tukemiseksi tai parantamiseksi tai työkyvyttömyyden estämiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta. Kuntoutuksen myöntämisedellytyksenä on, että asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma on aiheuttanut tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina vakuutetun työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen.

Vakuutetun työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaista heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon vakuutetun kokonaistilanne. Sairauden, vian tai vamman lisäksi arvioon vaikuttavat myös muut vakuutetun työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksiin vaikuttavat tekijät. Näitä ovat vakuutetun fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky, elämäntilanne, taloudelliset ja sosiaaliset seikat, asumisolosuhteet, koulutus, ammatti, aikaisempi toiminta ja ikä sekä muut vastaavat tekijät. Arviossa otetaan huomioon myös vakuutetun jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka tekemistä vakuutetulta voidaan kohtuudella edellyttää.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan kokonaistilanteen lisäksi huomioon, johtaako haettu kuntoutus todennäköisesti hakijan terveydentilaan sopivassa työssä jatkamiseen tai hänen terveydentilaansa sopivaan työhön palaamiseen tai työelämään siirtymiseen.

Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty työeläkelakien tai erityisopetusta koskevien säännösten perusteella. Vakuutetulla ei myöskään ole oikeutta Kansaneläkelaitoksen järjestämään ammatilliseen kuntoutukseen tai korvaukseen siitä, jos hänellä on oikeus tarvitsemaansa kuntoutukseen tai korvaukseen kuntoutuksen aiheuttamista kustannuksista työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991), sotilasvammalain (404/1948) tai sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) nojalla.

Kuntoutuslain 7 §:ssä säädetään ammatillisen kuntoutuksen sisällöstä. Kansaneläkelaitos järjestää 6 §:ssä tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittäviä tutkimuksia, työ- ja koulutuskokeiluja, työhön valmennusta sekä työkykyä ylläpitävää

ja parantavaa valmennusta, jonka tavoitteena on mahdollistaa kuntoutujan työssä jatkaminen, jos työpaikalla suoritettavat tai työterveyshuollon toimenpiteet eivät ole riittäviä. Ammatillisena kuntoutuksena myönnetään perus-, jatko- ja uudelleenkoulutusta ammattiin tai työhön, joka sairauden, vian tai vamman rajoitukset huomioon ottaen on vakuutetulle sopivaa, sekä tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätöntä yleissivistävää koulutusta ja valmennusta. Lisäksi Kansaneläkelaitos järjestää edellä lueteltuihin rinnastettavia, opiskelun tai työn kannalta välttämättömiä toimenpiteitä.

Kuntoutuslain 7 §:n mukaan kuntoutujalle annetaan elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi tarpeellinen ja kohtuullinen avustus työvälineiden ja työkoneiden hankkimista sekä oman yrityksen perustamista ja muuttamista varten. Avustuksen määrä on enintään 80 prosenttia avustuksella rahoitettavan hankinnan hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista ja enintään 17 000 euroa.

Vuoden 2019 alusta kuntoutuslakia muutettiin (1097/2018) lisäämällä lakiin uusi nuoren ammatillisen kuntoutuksen järjestämistä koskeva 7 a §. Nuoren ammatilliseen kuntoutukseen on oikeus 16–29-vuotiaalla vakuutetulla, jos hänen toimintakykynsä on olennaisesti heikentynyt ja kuntoutus on tarkoituksenmukaista hänen toimintakykynsä ja elämänhallintansa sekä opiskelun tai työllistymisvalmiuksiensa tukemiseksi tai edistämiseksi. Lisäksi edellytetään, että kuntoutus on tarpeen tukemaan tai edistämään hänen kykyään opiskella tai työllistyä.

Toimintakyvyn heikentymistä arvioitaessa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon vakuutetun toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä erityisesti suoriutumisen, osallistumisen, yksilötekijöiden ja ympäristötekijöiden osa-alueilta. Toimintakyvyn katsotaan olevan olennaisesti heikentynyt, jos heikentyminen toimintakyvyn jollakin osa-alueella rajoittaa hänen tulevaisuuden suunnittelemaan tai työelämään pääsyään taikka estää häntä jatkamasta opintojaan. Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon, voidaanko haetulla kuntoutuksella edistää hakijan toimintakykyä, elämänhallintaa sekä valmiuksia ja kykyä opiskella tai työllistyä.

Kansaneläkelaitoksen järjestämistä nuoren ammatillisen kuntoutuksen palveluista säädetään pykälän 4 momentissa. Lainkohdan mukaan Kansaneläkelaitos järjestää nuoren ammatillisena kuntoutuksena kuntoutustarvetta, kuntoutusmahdollisuuksia ja opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksia selvittäviä ja arvioivia palveluja sekä valmennuksellisia palveluja. Lisäksi momenttiin on kirjattu yhteistyövelvoite Kansaneläkelaitoksen ja kuntoutujan kannalta tarpeellisten toimijoiden kanssa.

Kuntoutuslain 8 §:n mukaan Kansaneläkelaitos järjestää ja korvaa ammatillisena kuntoutuksena työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantamiseksi ja säilyttämiseksi tarpeelliset kalliit ja vaativat apuvälineet vakuutetulle, joka sairauden, vian tai vamman aiheuttaman haitan vuoksi ei suoriudu opiskelusta tai työstä ilman niitä tai jonka suoriutuminen ilman niitä olisi kohtuuttoman vaikeaa tai rasittavaa.

Nykyisin Kansaneläkelaitos järjestää ja korvaa kuntoutuslain 6, 7 ja 8 §:n perusteella ammatillisia kuntoutusselvityksiä, ammatillisia kuntoutuskursseja, koulutuskokeiluja, koulutusta, työllistymistä edistävää ammatillista kuntoutusta (TEAK), KIILA-kuntoutusta työssä oleville, elinkeinotukea ja apuvälineitä.

Kuntoutusmenojen rahoituksesta säädetään sairausvakuutuslaissa. Kansaneläkelaitoksen järjestämän ja korvaaman ammatillisen kuntoutuksen menot sekä matkakorvausmenot rahoitetaan sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksen kautta valtion rahoitusosuudella ja vakuutettujen (palkansaajat, yrittäjät ja etuudensaajat) sairaanhoitomaksulla.

Nykytilan arviointi

Sanna Marinin hallituksen ohjelmaan on kirjattu, että kuntoutusta kehitetään lähtökohtana kuntoutuskomitean työ ja että kuntoutusjärjestelmää uudistetaan kuntoutuskomitean esitysten pohjalta.

Nykyiseen sairauspäivärahaajärjestelmään liittyvän 30–60–90 -säännön tavoitteena on tukea työkyvyn arviointi- ja seurantaprosessia ja varhaisia toimia työkyvyttömyysjaksoilla. Kuntoutuksen uudistamiskomitea totesi loppuraportissaan, että nykyinen 30–60–90 -malli on koettu hyödylliseksi, mutta siinä on kehittämiskohteita. Komitea totesi, että tarvitaan kuitenkin uusia tarkistuspisteitä 150 ja 230 sairauspäivärahapäivän kohdalla.⁴

Kuntoutuksen uudistamiskomitean työhön liittyi valtioneuvoston kanslian koordinoima VN TEAS-hanke: Kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistus – tieto muutostyön tukena. Selvityksessä on osaltaan tarkasteltu sairauspäivärahaajärjestelmään liittyvän 30–60–90–150 -säännön kehittämismahdollisuuksia. Selvitystä varten haastateltiin Kelan, viiden työeläkelaitoksen, kolmen työterveyshuollon ja kolmen työnantajan edustajaa, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön, Työ- ja elinkeinotoimiston, työ- ja elinkeinoministeriön, yhden kuntayhtymän ja yhden yrittäjäjärjestön edustajaa. Haastatteluisia esille nousseet haasteet liittyivät prosessin hajanaisuuteen, tiedonkulun puutteisiin ja eri toimijoiden kannustimiin sekä muihin yksittäisempiin haasteisiin. Haastatteluisia esiin nousseiden haasteiden, näkemysten ja kehittämissuositusten pohjalta muodostettiin ehdotuksia nykyisen sairauspäivärahaajärjestelmän 30–60–90–150 -järjestelmän kehittämiseksi. Selvityksessä esitettiin palveluntarpeen tunnistamisen ja ohjautumisen tueksi esimerkiksi automaattista seulontajärjestelmää, joka auttaisi ammattilaisia tunnistamaan henkilöt, joilla olisi todennäköisesti tarve tarkemmalle palvelutarpeen arvioinnille ja kuntoutukselle. Selvityksen mukaan algoritmin rakentamiseksi tarvitaan kattava tietoaaineisto, jonka lisäksi tarvitaan kuntoutustarpeen arviointiin tarkoitettujen tarkistuspisteiden lisääminen. Tarkistuspisteiden lisäämisen todettiin olevan tärkeää, sillä kuntoutustarve ja kuntoutuksen optimaalinen ajoitus ovat yksilöllisiä ja sairauskohtaisia. Lisäksi selvityksessä todettiin muun muassa olevan keskeistä varmistaa, että järjestelmässä on taho, joka tekee arvion asiakkaiden kuntoutustarpeesta sekä taho, joka ottaa vastuun asiakkaista ja seuraa kuntoutumisen edistymistä.⁵

3 Tavoitteet

Sairausvakuutuslaki

Sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:ää muutettaisiin siten, että työntekijän jäljellä oleva työkyky ja työssä jatkamisen mahdollisuus selvitettäisiin jatkossa viimeistään 90 sairauspäivärahapäivän kohdalla sekä tarvittaessa 150 ja 230 sairauspäivärahapäivän kohdalla. Säännöstä sovellettaisiin kaikkiin työntekijäasemassa oleviin vakuutettuihin. Sairausvakuutuslain 12 luvun 6 §:ää muutettaisiin puolestaan siten, että Kansaneläkelaitoksen tulisi jatkossa arvioida tarvittaessa vakuutetun kuntoutustarve kyseisinä ajankohtina.

⁴ Ks. Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi, sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita 2017:41: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160273>, s. 52.

⁵ Ks. tarkemmin Kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistus – tieto muutostyön tukena, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 7/2018: <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=24702>, s. 189–197.

Esityksen tavoitteena on täydentää työkyvyn arviointiprosessia työntekijän, työnantajan ja työterveyshuollon yhteistyönä sekä Kelan kuntoutustarpeen arviointiprosessia lisäämällä lainsäädäntöön uudet ajankohdat kuntoutustarpeen selvittämisen arvioimiseksi pitkittyneillä sairauspäiväraha-aikavälillä. Esityksellä pyrittäisiin selvitys- ja arviointikeinoja lisäämällä vähentämään pitkittyneitä sairauspäiväraha-aikavälejä tukemalla työhön paluuta ja kuntoutustarpeen tunnistamista. Lisäksi tavoitteena olisi ehkäistä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiä.

Säännöksillä pyrittäisiin tukemaan henkilön mahdollisuuksia palata työelämään sekä saada tarpeellisia työkykyä ja työssä jatkamisen tukitoimia pitkittyneillä sairauspäiväraha-aikavälillä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesta lausunnon toimittamatta jättämisestä ei seuraisi asiakkaalle uhkaa sairauspäivärahan katkeamisesta uusilla tarkistuspaikoilla.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

Kuntoutuslain 7 §:ää muutettaisiin siten, että ammatillisen kuntoutuksen sisällöstä säädettäisiin sanamuodoltaan avoimemmassa muodossa, joka vastaisi aiempaa ajankohtaisemmin Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen järjestämisen tarpeisiin. Lisäksi pykälään tehtäisiin muita teknisiä muutoksia päivityksiä sanamuotoihin.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Sairausvakuutuslaki

Sairausvakuutuslakiin lisättäisiin säännökset jäljellä olevan työkyvyn, työssä jatkamisen mahdollisuuksien ja kuntoutustarpeen arvioinnin ajankohdista. Tarkoituksena olisi säätää uusia henkilön työhön paluuta, työssä jatkamista ja työkykyä sekä kuntoutukseen pääsyn oikea-aikaisuutta tukevia tarkistuspaikoita pitkittyneellä sairauspäiväraha-aikavälillä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan työnantajan on ilmoitettava työterveyshuollolle työntekijän sairauspoissaolon kestänyt 30 päivää. Henkilön on haettava sairauspäivärahaa Kansaneläkelaitokselta kahden kuukauden kuluessa työkyvyttömyyden alkamisesta. Kansaneläkelaitoksen on selvitettävä vakuutetun kuntoutustarve viimeistään, kun sairauspäiväraha- ja osasairauspäivärahapäivien lukumäärä ylittää 60 päivää. Työterveyshuollon tehtävänä on laatia lausunto työntekijän jäljellä olevasta työkyvystä ja työssä jatkamisen mahdollisuuksista, ja työntekijän on toimitettava kyseinen lausunto Kansaneläkelaitokselle 90 sairauspäivärahapäivään mennessä. Tarkoituksena olisi lisätä sairausvakuutuslakiin säännökset työkyvyn ja työssä jatkamisen mahdollisuuksien sekä kuntoutustarpeen arvioinnista tarveharkintaisesti viimeistään 150 ja 230 sairauspäivärahapäivän kohdalla.

Laki kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

Ammatillisen kuntoutuksen sisältöä koskeva 7 § on tullut voimaan 1.10.2005. Pykälää on muutettu 1.1.2014 voimaan tulleella lailla (973/2013), jolloin pykälän 1 momentin 4 kohdan sanamuotoa on päivitetty vastaamaan tarkemmin kohdassa tarkoitettua työhönvalmennuksen sisältöä ja järjestämistä. Muutos on ollut luonteeltaan tekninen ja pykälä on säilynyt suurelta osin alkuperäisessä kirjoitusasussaan.

Uudessa 7 §:ssä säädettäisiin ammatillisen kuntoutuksen palveluiden sisällöstä. Muutos olisi luonteeltaan tekninen. Pykälän pääsiallinen sisältö vastaisi lähtökohtaisesti suurelta osin voimassa olevan lain 7 §:ssä säädettyä, mutta pykälän rakennetta ja sanamuotoja muutettaisiin siten, että pykälä vastaisi paremmin palveluiden nykytilaa ja mahdollistaisi jatkossa palveluiden

matalamman kynnyksen kehitystyön. Lisäksi pykälään tehtäisiin muita teknisluonteisia päivityksiä sanamuotoihin.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Sairausvakuutuslaki

Esitys liittyy vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitus käsitellä eduskunnassa sen yhteydessä.

Sairauspäivärahaa sai vuonna 2019 yhteensä 304 146 henkilöä. Saajista miehiä oli 122 869 ja naisia 181 277 henkilöä. Saajia oli 150 sairauspäivärahopäivän kohdalla noin 32 000 henkilöä. Kaikista sairauspäivärahaa saaneista 8,3 prosentilla, eli 25 187 henkilöllä, täyttyi sairauspäivärahan enimmäisaika 300 suorituspäivää.

Vuonna 2019 saajista oli työntekijäasemassa olevia 236 642 henkilöä. Työntekijäasemassa olevia sairauspäivärahan saajia oli 150 sairauspäivärahopäivän kohdalla 18 635 henkilöä. Työntekijäasemassa olevista sairauspäivärahaa saaneista 4,7 prosentilla, eli 11 189 henkilöllä, täyttyi sairauspäivärahan enimmäisaika 300 suorituspäivää.

Kansaneläkelaitos kävi osana kuntoutustarpeen arviointia sairauspäivärahaudella vuonna 2020 noin 5 000 työkykykeskustelua. Uusilla tarkistuspisteillä työkykykeskustelujen määrä lisääntyisi noin 3 000 henkilöllä. Kuntoutustarve arvioitaisiin kaikilta vakuutetuilta, joista valtaosan kohdalla asiakirjatarkastelu olisi riittävää. Monialaisen selvittämisen ja palveluohjauksen tarve koskisi arviolta noin 20 prosenttia sairauspäivärahan saajista uusilla tarkistuspisteillä. Muutoksen myötä Kansaneläkelaitoksen toimintamenojen arvioidaan kasvavan noin 300 000 euroa.

Esitys edellyttäisi vähäisiä muutoksia Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmiin. Järjestelmäteknisistä muutoksista arvioidaan aiheutuvan noin 24 000 euron kuluerä.

Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen saajia oli vuonna 2020 yhteensä 26 037. Heistä oli naisia 14 722 ja miehiä 11 315. Vuonna 2022 kuntoutujien määrän arvioidaan ehdotuksen johdosta kasvavan noin 250 henkilöllä. Seuraavina vuosia kuntoutujien määrän arvioidaan ohjautumisen tehostumisen myötä lisääntyvän noin 500 henkilöä vuodessa. Uusien tarkistuspisteiden lisäämisen arvioidaan vaikuttavan työllisyyteen myönteisesti lisäämällä työhön tai työelämään palaavien määrää noin sadalla henkilöllä vuodessa.

Vuonna 2020 Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen palvelujen kustannukset olivat yhteensä 27 563 388 euroa. Vuonna 2022 Kansaneläkelaitoksen kuntoutusmenoihin aiheutuisi kuntoutukseen ohjautumisen tehostumisen myötä noin 400 000 euron lisäys, josta valtion rahoitusosuus olisi 250 000 euroa. Palkansaajien, yrittäjien ja etuudensaajien osuus olisi 150 000 euroa. Tulevina vuosina kuntoutuskulujen arvioidaan nousevan noin 800 000 euroon vuodessa, josta valtion rahoitusosuus olisi 500 000 euroa palkansaajien yrittäjien ja etuudensaajien osuuden ollessa 300 000 euroa.

Sairauspäivärahakulut alenisivat ehdotuksen johdosta, mutta kuntoutusrahamenojen arvioidaan lisääntyvän vastaavasti. Lisäksi sairauspäivärahakuluihin saattaisi kohdistua pitkällä aikavälillä säästöä sairauspäivärahakausien lyhentymisen sekä työelämään siirtymien myötä.

Säästöä yhteiskunnalle voidaan odottaa syntyvän muun muassa työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymien ja eläke-etuuksien määrän vähenemisen ja kuntoutukseen ohjautumisen tehostumisen kautta. Tällä on vaikutuksia myös työhön paluun ja työssä jatkamisen mahdolliseen lisääntymiseen tehostetun viranomaisen selvitysvelvollisuuden kautta. Säästöä saattaisi syntyä myös oikea-aikaisuuden ja vaikuttavuuden tehostamisen myötä terveydenhuollon palveluiden aiheuttamien menojen vähentymisen myötä.

Työterveyshuollon hyväksytyt kustannukset olivat vuonna 2018 yhteensä 844 miljoonaa euroa. Työterveyslaitos on arvioinut työterveyshuollossa tehtävien toimenpiteiden lisäävän kuluja noin 1–2 miljoonaa euroa. Työterveyshuollon työntekijäkohtainen enimmäismäärä ylittyy yli 10 työntekijän yrityksissä noin 50 prosentissa sairaanhoitoa osana työterveyshuoltoa tarjoavista yrityksistä. Tämän johdosta noin 85 prosenttia työterveyshuollossa aiheutuvista kustannuksista jää yrityksen omalle vastuulle ja työterveyshuollon korvauksilla katetaan loppuosa kustannuksista. Ehdotuksen vaikutus työterveyshuollon kokonaiskustannuksiin olisi vähäinen.

Vuosina 2019 ja 2020 150 sairauslomapäivää ylittyi noin 1 000 henkilöllä ja 230 sairauslomapäivää noin 600 henkilöllä, joilla on vain lakisääteinen työterveyshuolto. Työterveyslaitos on arvioinut työterveyshuollon toimenpiteiden mahdollisten asiakaskohtaisten kulujen olevan 150 ja 230 sairauspoissaolopäivän tarkastuspisteillä noin 600–1300 euroa. Vaikka ehdotuksesta johtuva kustannuslisäys työterveyshuollon kokonaiskustannusten näkökulmasta vähäinen, on syytä huomioda, että yksittäisen työnantajan näkökulmasta kuluja lisäävä vaikutus saattaa olla suhteellisesti arvioituna suurempi.

Kunnille kuluja muodostuisi ensisijaisesti lisääntyneiden lääkärinlausuntotarpeiden myötä tilanteissa, joissa Kansaneläkelaitos arvioi kuntoutustarvetta 150 ja 230 sairauspäivärahapäivän kohdalla. Aiemman vuoden 2012 lainmuutoksen (19/2012) jälkeisen tilastotietoon perustuvan arvon perusteella esitys lisäisi tarvetta lääkärinlausunnolle noin 3 000 vakuutetulle, joista suurin osa ei kuulu työterveyshuollon piiriin. Näistä lääkärinlausunnoista aiheutuvat kulut olisivat noin miljoona euroa.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

Esityksellä ei arvioida olevan taloudellisia tai muita merkittäviä vaikutuksia.

Esitys on luonteeltaan tekninen ja sen vaikutukset ovat vähäiset.

Vaikutukset viranomaisen toimintaan

Sairausvakuutuslaki

Esityksellä olisi välittömiä vaikutuksia Kansaneläkelaitoksen toimintaan velvollisuuksina arvioida kuntoutustarvetta uusina määräaikoina. Ehdotus edellyttäisi vähäisiä prosessuaalisia muutoksia.

Esitetty tarkistuspisteiden lisääminen edellyttäisi työterveyshuollolta ja Kansaneläkelaitoksesta seurannan ja tiedottamisen kehittämistä. Ehdotettu muutos edellyttäisi myös nykyistä tiiviimpää yhteistyötä työterveyshuollon, työntekijän ja työnantajan välillä myös pitkittyneellä sairauspäivärahakaudella.

Kuntoutustarvetta tulisi selvittää jo nykyään tarveperusteisesti, joten merkittävää työmäärän lisäystä ei arvioida käytännössä esiintyvän. Myös perehdyttämiseen tulisi varata resursseja.

Kuntien ja kuntayhtymien terveydenhuollon työmäärän arvioidaan lisääntyvän lääkärinlausuntojen tarpeen kasvaessa.

Toimijoiden tehtäväkenttä ei laajenisi ehdotuksen myötä.

Vaikutukset työterveyshuollolle ja työnantajalle

Sairausvakuutuslaki

Esityksellä olisi välittömiä vaikutuksia työterveyshuollon ja työnantajan toimintaan velvollisuuksina arvioida työkykyä ja työssä jatkamisen mahdollisuuksia. Lainsäädännön vaikutuskeinojen ohella erityisesti työnantajan rooli aktiivisena toimijana on säännösten toimeenpanon onnistumisen kannalta keskeisessä asemassa.

Esitetty tarkistuspisteiden lisääminen edellyttäisi työterveyshuollolta seurannan ja tiedottamisen kehittämistä. Ehdotettu muutos edellyttäisi myös nykyistä tiiviimpää yhteistyötä työterveyshuollon, työntekijän ja työnantajan välillä myös pitkittyneellä sairauspäivärahakaudella. Sairauspäivärahan tarkistuspisteistä aiheutuisi uusia velvoitteita, joista aiheutuisi hallinnollista työtä ja mahdollista resurssien uudelleen kohdentamista. Toisaalta työssä jatkamista ja työhön paluuta tulisi selvittää jo nykyään tarveperusteisesti, joten merkittävää työmäärän lisäystä ei arvioida käytännössä esiintyvän. Myös perehdyttämiseen tulisi varata resursseja.

Toimijoiden tehtäväkenttä ei laajenisi ehdotuksen myötä.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

Esitys vaikuttaisi Kansaneläkelaitoksen toimintaan siten, että muutos mahdollistaisi joustavamman palveluiden kehittämisen, kun jatkossa palveluita ei mainittaisi yksittäistasolla säännöksessä vaan säännös perustuisi palveluiden tarkoitukseen.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Sairausvakuutuslaki

Uusilla kuntoutustarpeen arviota koskevilla 150 ja 230 sairauspäivärahopäivän tarkistuspisteillä voitaisiin tehostaa kuntoutukseen ohjautumista. Kunnallisen terveydenhuollon osalta on huomioitava, että erityisesti tarvittavien psykiatrian erikoislääkärien lausuntojen saaminen saattaa olla haastavaa psykiatrian erikoislääkäriivajeesta johtuen. Lääkäriivaje saattaa

vaikuttaa myös terveyskeskuksien mahdollisuuksiin tuottaa tarvittavia lääkärinlausuntoja. Tämä saattaisi aiheuttaa viivästyksiä tarpeellisten lausuntojen saamisessa kuntoutustarpeen arviota varten, joka puolestaan vaikuttaisi kielteisesti ohjautumisen tehokkuuteen ja palvelun oikea-aikaisuuteen.

Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin sekä sukupuolten väliseen yhdenvertaisuuteen

Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksiin.

Sairausvakuutuslain muuttamista koskevat ehdotukset koskevat kaikkia sairausvakuutuslain mukaisesti vakuutettuja henkilöitä. Esityksellä ei arvioida olevan vaikutusta sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Sairausvakuutuslaki

Yhtenä vaihtoehtoisena toteuttamistapana olisi säilyttää nykyinen sairauspäiväraha-ajan sääntely jäljellä olevan työkyvyn, työssä jatkamisen ja kuntoutustarpeen arvioimiseksi. Nykyiseen sairauspäiväraha-järjestelmään liittyvän 30–60–90 -säännön tavoitteena on tukea työkyvyn arviointi- ja seurantaprosessia ja varhaisia toimia työkyvyttömyysjaksoilla. Tämä vaihtoehto ei sisältäisi lainsäädännössä määriteltyjä velvoitteita työkyvyn arviointi- ja seurantaprosessin taikka kuntoutustarpeen arvioinnin toimista pitkittyneillä sairauspäiväraha-kausilla, mutta selvittämistä ja arviointia voitaisiin myös nykyjärjestelmän puitteissa tehostaa. Muutosta toimintakulttuuriin voitaisiin pyrkiä saamaan aikaan esimerkiksi ohjeilla, suosituksilla tai muilla vastaavilla keinoilla ilman esitetyn kaltaista lainmuutosta. Vaihtoehto ei kuitenkaan vastaisi kuntoutuskomitean ehdotusta 20, joka on kirjattu myös eläkejatkosopimuksessa kiireellisesti toteutettavaksi. Lisäksi lainsäädäntötoimin voitaisiin paremmin turvata arviointi- ja selvittämistoimien toteutuminen nykyistä tehokkaammin.

Toinen vaihtoehto olisi toteuttaa muutoksia kattavammin eri kohderyhmien osalta. Kuntoutuskomitean ehdotus 21 koskee sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja työterveyshuoltolain 12 §:n muuttamista yrittäjiin sovellettavaksi. Kuntoutuskomitean ehdotus 24 sen selvittämistä, miten menetellään 90, 150 ja 230 sairauspäivärahapäivän tarkistuspisteissä eri toimijoiden yhteistyössä ja millä edellytyksillä Kansaneläkelaitos toimittaa tarkistuspisteessä tiedot terveydenhuoltoon, jossa arvioidaan asiakkaan kuntoutustarve ja jäljellä oleva työkyky. Kuntoutustarpeen arvio kuuluu kuitenkin Kansaneläkelaitoksen vastuulle, josta tulisi säätää erikseen. Vaihtoehto korostaisi asiallista yhteyttä, mutta ehdotusten edistäminen keskitetyksi suurempana asiakokonaisuutena liitännäisyydet muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen (STM055:00/2019) huomioiden viivästyttäisi käsillä olevan esityksen antamista. Kohderyhmien laajentamisen osalta ei ole vielä saatavilla riittävän tarkkoja tietoja asiasta, vaan aihetta pitää selvittää tarkemmin.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

Uudistuksen yhtenä vaihtoehtoisena toteuttamistapana olisi säilyttää nykyisen kaltainen säännös, joka edellyttäisi palveluvalikon kehittämistä teknisten lainsäädäntömuutosten kautta. Tämä

vaikuttaisi pääasiassa myöhempien tekniluonteisten lainsäädäntömuutosten tarpeeseen kasvatavasti taikka rajaisi kehittämismahdollisuuksia muodollisesti.

6 Lausuntopalaute

Esityksestä on pyydetty kirjalliset lausunnot ajalla xx-xx.

7 Säännöskohtaiset perustelut

Sairausvakuutuslaki

8 luku Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

5 a § Työkyvyn arviointia koskeva lausunto

Pykälän 1 *momentti* vastaisi pääosin voimassa olevaa säännöstä. Momenttia täydennettäisiin lisäämällä siihen kuntoutuskomitean ehdotuksessa 20 tarkoitetut 150 ja 230 sairauspäivärahan ajankohdat, joita ennen jäljellä oleva työkyky ja työssä jatkamisen mahdollisuudet on viimeistään selvitettävä. Lisäksi momentissa määriteltäisiin aiempaa täsmällisemmin myös tarkoitettuun 90 sairauspäivärahan ajankohtaan sidotut velvollisuudet. Momentissa säädettäisiin jatkossa aiempaa selkeämmin työterveyshuollon velvollisuudesta arvioida työntekijän jäljellä oleva työkyky sekä työnantajaa koskevasta velvollisuudesta selvittää yhdessä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa työntekijän mahdollisuudet jatkaa työssä. Pykälässä tarkoitettuihin 90, 150 ja 230 sairauspäivärahan päivään ei sisältyisi osasairauspäivärahan päiviä, koska tarkoituksena olisi puuttua selkeästi pitkittyviin työkyvyttömyysjaksoihin. Lisäksi osasairauspäivärahan jäljellä olevaa työkykyä ja työssä selviytymistä on selvitetty jo etuuden luonteen vuoksi. Työterveyshuolto toimisi yhteistyön koordinoijana pitkittyneissä työkyvyttömyystapauksissa ja järjestäisi yhteisneuvottelun työnantajan ja työntekijän kanssa. Neuvottelussa selvitettäisiin työntekijän jäljellä olevaa työkykyä vastaavan työn järjestämismahdollisuudet työpaikalla sekä työhön paluun mahdollistamiseksi tarvittavat tukitoimet. Ensisijaisena tavoitteena olisi, että työntekijä palaa omaan työhönsä tai muuhun työhön työnantajan palveluksessa.

Pykälän 2 *momenttiin* siirrettäisiin 1 momentista säännökset työkyvyn arviointia koskevasta lausunnosta. Työntekijän olisi toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto työntekijän jäljellä olevasta työkyvystä ja työssä jatkamismahdollisuuksista viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä. Säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 1 momentissa säädettyä. Lausunto sisältäisi arvion työntekijän jäljellä olevasta työkyvystä sekä selvityksen työntekijän mahdollisuudesta jatkaa työssä. Lausunnon laatimisvelvoite jäljellä olevasta työkyvystä koskee myös tilanteita, joissa työntekijän työkyvyttömyys on selvä. Työterveyslääkärin tehtävänä olisi arvioida työntekijän jäljellä oleva työkyky. Työnantajan velvollisuutena olisi selvittää yhdessä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa työntekijän mahdollisuudet jatkaa työssä. Tavoitteena olisi, että viimeistään silloin, kun työntekijälle on myönnetty sairauspäivärahaa 90 arkipäivältä, jäljellä oleva työkyky olisi arvioitu ja työpaikalla on selvitetty mahdolliset toimenpiteet, joita tarvitaan työhön paluun tukemiseksi.

Pykälän 3 *momentti* olisi uusi. Momentissa säädettäisiin työkyvyn arviointia koskevasta lausunnosta uusilla 150 ja 230 sairauspäivärahopäivän tarkistuspisteillä. Jos työntekijän jäljellä oleva työkyky ja hänen mahdollisuutensa jatkaa työssä on selvitetty 2 momentissa tarkoitetun ajankohdan lisäksi ennen 150 tai 230 enimmäisaikaan laskettavan sairauspäivärahopäivän ajankohdtaa, olisi hänen toimitettava ajantasainen lausunto hänen jäljellä olevasta työkyvystään ja työssä jatkamismahdollisuuksista Kansaneläkelaitokselle. Lausunnon toimittamatta jättämisestä 150 ja 230 sairauspäivärahopäivän ajankohtiin liittyvinä ei olisi säädetty seuraamuksia vaan tarkoituksena olisi tukea mahdollisten toimenpiteiden oikea-aikaisuutta ja tukea henkilön kuntoutustarpeen selvittämisen tarpeellisuutta koskevaa arviointia.

Pykälän 4 *momentti* vastaisi sisällöltään voimassa olevan pykälän 2 momenttia.

Pykälän 5 *momentti* vastaisi voimassa olevan pykälän 3 momenttia. Momentin soveltamisala olisi sidottu sanktioituun lausunnon toimittamatta jättämisen ajankohtaan.

12 luku

Päivärahaetuuden suhde muihin etuuksiin

6 § Kuntoutusmahdollisuuksien selvitys- ja ilmoitusvelvollisuus

Pykälän 1 *momenttia* täydennettäisiin lisäämällä kuntoutuskomitean ehdotuksessa 20 tarkoitettuja uudet kuntoutustarpeen arvioinnin ajankohdat. Säännös koskisi kaikkia vakuutettuja. Kansaneläkelaitoksen olisi enimmäisaikoihin luettavien sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan ylittäessä aiemman 60 päivän lisäksi tarvittaessa selvítettävä vakuutetun kuntoutustarve tilanteessa, jossa vakuutetun sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan enimmäisaikoihin luettavien päivien lukumäärä ylittäisi 150 ja 230 päivää. Kuntoutustarpeenarviointi perustuisi jatkossakin tarveharkintaan Kansaneläkelaitoksen toimesta. Tarpeellisuutta harkittaessa voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi sairaudellinen tilanne, jonka johdosta kuntoutuksen ei katsota olevan ajankohtaista taikka mahdollista. Henkilö saattaa olla jo palaamassa työelämään taikka muutoin voidaan objektiivisesti arvioida, että kuntoutustarpeen arvio ei ole oikea-aikaista tai mahdollista henkilön tilanne huomioon.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista

7 § Ammatillisen kuntoutuksen sisältö

Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin ammatillisena kuntoutuksena järjestettävistä palveluista. Järjestettävien palveluiden kuvaukset muutettaisiin sanamuodoltaan vastaamaan nykytilaa ja pykälän sanamuotoja avattaisiin palveluiden kehittämisen joustavoittamiseksi.

Muutos olisi luonteeltaan tekninen. Voimassa olevan lain 1 momentin mukainen 6 kohta poistettaisiin, koska palveluiden yksityiskohtaisesta nimeämisestä luovuttaisiin tarpeettomana. Pykälän viitekehyksenä ja lähtökohtana olisi Maailman terveysjärjestö WHO:n yleiskokouksen hyväksymä Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus, International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF-luokitus). Muotoilu vastaisi sekä vaativan lääkinällisen kuntoutuksen säännöksen että nuoren ammatillisen kuntoutuksen säännöksen muotoilua. Muotoilu kuvastaisi paremmin toimintaympäristön nykytilaa. Säännöksen soveltamisala säilyisi muuttumattomana eikä palveluvalikkoon esitetä muutoksia. Esitys ei vaikuttaisi Kansaneläkelaitoksen tai asiakkaan oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Kansaneläkelaitos järjestäisi

ammattillisena kuntoutuksena tarkoituksenmukaisia kuntoutustarvetta, kuntoutusmahdollisuuksia ja opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksia selvittäviä ja arvioivia palveluja, valmennuksellisia palveluja, työelämään siirtymistä ja työssä jatkamista tukevia palveluja. Palvelun tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon vakuutetun kokonaistilanne ja palvelulla tulisi voida edistää asiakkaan työelämään siirtymistä, työelämässä pysymistä tai sinne palaamista. Työhön valmennuksen osalta tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon työpaikalla suoritettut tai työterveyshuollon toimenpiteet. Tilanteessa, jossa kuntoutuksen tavoitteena on tukea omalla työpaikalla jatkamista, tulisi kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa olla tieto siitä, mitä toimia työpaikan tai työterveyshuollon toimesta on jo tehty ja miksi nämä eivät ole olleet riittäviä toimia.

Pykälän 2 *momenttiin* siirrettäisiin säännökset perus-, jatko, ja uudelleen koulutuksesta ammatillisena kuntoutuksena. Muutos olisi luonteeltaan tekninen ja säännös säilyisi sanamuodoltaan muuttumattomana. Koulutuksen myöntäminen ammatillisena kuntoutuksena edellyttäisi ammatillisen kuntoutuksen järjestämisen perusedellytysten lisäksi, että suunniteltu koulutus- ja ammattiala on henkilön sairauden, vian tai vamman kannalta sopiva. Tavoitteena on sellainen koulutus, jolla kuntoutuja voi sijoittua työhön, jossa sairaus, vika tai vamma ei aiheuta rajoituksia tai jossa rajoitukset ovat mahdollisimman vähäisiä. Voimassa oleva 2 momentin sisältö poistettaisiin tarpeettomana, koska sen sisältö olisi jatkossa 1 momenttiin kirjattu osaksi tarkoituksenmukaisuusarviointia.

Pykälän 3 *momenttiin* lisättäisiin uusi yhteistyötä koskeva säännös, jonka mukaan ammatillisessa kuntoutuksessa tehtäisiin yhteistyötä kuntoutujan kannalta tarpeellisten toimijoiden kanssa. Yhteistyövelvoite koskisi Kansaneläkelaitosta ja ammatillisen kuntoutuksen palveluntuottajia. Yhteistyön tekeminen olisi välttämätöntä, jotta kuntoutukselle asetetut tavoitteet olisi mahdollista saavuttaa. Muita pykälän 3 momentissa tarkoitettuja toimijoita olisivat esimerkiksi terveydenhuolto, sosiaalitoimi, työeläkelaitokset, työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP), työ- ja elinkeinohallinnon palvelut, oppilaitokset, etsivä nuorisotyö, Ohjaamot, nuorisotyötä tekevät järjestöt ja nuorten työpajat. Tarvittaessa asiakas ohjattaisiin toisen toimijan palveluihin. Kansaneläkelaitoksen, muiden toimijoiden ja ammatillisen kuntoutuksen palveluntuottajien välisellä yhteistyöllä varmistettaisiin kuntoutuspalvelujen ja muiden palvelujen tarkoituksenmukainen yhteensovittaminen kuntoutujan yksilöllisiä tarpeita vastaavasti.

Yhteistyöllä turvattaisiin kuntoutujan tarvitsemien palvelujen ja tuen yhteensovittaminen yksilöllisen palvelutarpeen mukaisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Yhteistyön tarkoituksena olisi varmistaa kuntoutumisprosessin eteneminen ja kuntoutujan siirtyminen ammatillisesta kuntoutuksesta joustavasti ja ilman katkoksia esimerkiksi työllistymistä edistäviin palveluihin tai avoimille työmarkkinoille riittävien tukitoimien avulla. Kuntoutujan pitkäjänteinen tukeminen edellyttäisi ammattihenkilöiltä tarvittaessa myös erityisosaamista työhön kuntoutumisesta ja verkostoyhteistyön menetelmistä. Yhteistyön tekeminen olisi välttämätöntä, jotta kuntoutukselle asetetut tavoitteet olisi mahdollista saavuttaa.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin voimassa olevan lain 3 momentissa säädettyä vastaavasti elinkeinotuesta. Muutos olisi luonteeltaan pääosin tekninen, eikä muutos edellyttäisi säännöksen tulkintaa tai soveltamista nykytilasta poikkeavasti. Momentin sanamuotoa muutettaisiin viittaamalla vajaakuntoisen sijaan 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuun asianmukaisesti todettuun sairaus, vika tai vamma -perusteeseen. Kansaneläkelaitos järjestää kuntoutuslain 6 §:n perusteella ammatillista kuntoutusta, eikä nimi vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus ole enää käytössä. Muutos on jo aiemmin tehty muihin lain säännöksiin, joissa termi vajaakuntoinen on ollut käytössä. Pykälän sanamuotoa täsmennettäisiin lisäksi viittaamalla jatkossa 6 §:ssä tarkoitettuihin yleisiin myöntämisedellytyksiin. Lisäksi sanamuotoa päivitetäisiin siten, että jatkossa viitattaisiin elinkeinotuen antamisen sijaan tuen myöntämiseen.

Elinkeinotukea myönnettäisiin kuntoutujalle elinkeinon tai ammatinharjoittamisen tukemiseksi. Ammatillisen kuntoutuksen perusedellytysten täytyessä yritystoimintaan tai itsenäiselle ammatinharjoittajalle myönnettäisiin avustusta yrityksen perustamisesta tai muuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin tai toimivan yrityksen työväline- tai työkonekustannuksiin. Tavoitteena yritystoiminnan tukemiselle olisi, että kuntoutuja saisi sillä kohtuullisen toimeentulon taikka ansiotuloja eläkkeensä lisäksi sen verran, että tuloilla on olennainen merkitys hänen toimeentulonsa kannalta.

Elinkeinotukeen oikeuttavina yrityksen perustamis- ja muuttamiskustannuksina pidettäisiin tarpeellisten työvälineiden, koneiden, laitteiden, kalusteiden, tarvikkeiden ja perusraaka-aineiden hankkimisesta sekä toimitilojen kohtuullisesta kunnostuksesta ja muista mahdollisista tarkoituksenmukaisiksi katsottavista hankinnoista aiheutuvia kustannuksia. Yrityksen toistuviin käyttömenoihin, kuten vuokrista, markkinoinnista, vakuutuksista, sähköstä ja puhelimesta aiheutuviin kustannuksiin, avustusta ei myönnettäisi. Toimivaan yritykseen elinkeinotukea myönnettäisiin sellaisten työvälineiden tai -koneiden hankintaan, joiden katsotaan kuntoutujan sairauden, vian tai vamman takia olevan tarpeellisia päivittäisessä tai säännöllisesti ja usein toistuvassa työssä. Ehtona olisi lisäksi se, että elinkeinotuella hankittavat työvälineet perustuisivat yksilölliseen tarpeeseen ja tulisivat kuntoutujan henkilökohtaiseen käyttöön.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan

9 Toimeenpano ja seuranta

Toimeenpanossa tiedottaminen ja viestintä ovat keskeisessä roolissa. Kansaneläkelaitos tiedottaa asiakkailleen muutoksesta. Samoin Kansaneläkelaitos antaa ohjausta ja neuvontaa eri etuuksiin ja niiden hakemiseen liittyen. Myös muiden tahojen kuin Kansaneläkelaitoksen ylläpitämien internet-sivujen ja oppaiden päivittäminen on tarpeen. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen on varattava resurssit henkilöstön tiedottamiseen ja kouluttamiseen.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys ei ole riippuvainen muista esityksistä.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Yhdenvertaisuus

Perustuslain (731/1999) 6 §:ssä säädetään, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 309/1993 vp) on todettu, että pykälä ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Lailla ei voida ilman yleisesti hyväksyttävää perustetta, mielivaltaisesti, asettaa

kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille sekä asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa. Perustuslakivaliokunta on käytännössään nimenomaisesti korostanut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (HE 309/1993 vp ja siinä mainitut perustuslakivaliokunnan lausunnot sekä esim. PeVL 59/2002 vp, PeVL 1/2006 vp, PeVL 38/2006 vp, PeVL 28/2009 vp, PeVL 64/2010 vp, PeVL 2/2011 vp, PeVL 12/2011 vp, PeVL 11/2012 vp).

Yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkielto. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syy perusteella. Momentti ei toisaalta kiellä kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi syrjintäsäännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla korkeat. Säännös ei estäisi tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi tarpeellista positiivista erityiskohtelua eli tietyn ryhmän (esimerkiksi naiset, lapset, vähemmistöt) asemaa ja olosuhteita parantavia toimia (HE 309/1993 vp).

Esityksen sairausvakuutuslain uusia tarkistuspisteitä koskeva uudistus koskisi työntekijän työssä jatkamisen mahdollisuuksien ja työkyvyn selvittämisen tukemista. Esitys ei vaikuta poikkeavasti nykyisen lainsäädännön mukaisiin perusratkaisuihin yhdenvertaisuusnäkökulmasta. Esitys koskisi nykysäännöksiin rajattua henkilöryhmää jatkossakin eikä esitystä ole pidettävä perustuslain 6 §:n takaaman yhdenvertaisuuden vastaisena. Kuntoutustarpeen arvion osalta vastaavasti viiteryhmää ei jaettaisi nykytilasta poikkeavasti vaan kuntoutustarve olisi arvioitava kaikilta sairausvakuutuslain mukaisesti vakuutetuilta. Esitys ei vaikuttaisi omaksuttuihin voimassa oleviin perusoikeusratkaisuihin.

Hallitus katsoo, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja 12 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvun 5 a § ja 12 luvun 6 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 8 luvun 5 a § laissa 19/2012 ja 12 luvun 6 §:n 1 momentti laissa 532/2009,

seuraavasti:

8 luku

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

5 a §

Työkyvyn arviointia koskeva lausunto

Työterveyshuollon on arvioitava työntekijän jäljellä oleva työkyky, ja työnantajan on selvitettävä yhdessä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa työntekijän mahdollisuudet jatkaa työssä ennen kuin työntekijälle on maksettu sairauspäivärahaa enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä sekä lisäksi tarvittaessa ennen kuin sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 tai 230 arkipäivältä.

Työntekijän on toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto työntekijän jäljellä olevasta työkyvystä ja työssä jatkamismahdollisuuksista viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä.

Jos työntekijän jäljellä oleva työkyky ja hänen mahdollisuutensa jatkaa työssä on selvitetty ennen kuin sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 arkipäivältä, on hänen toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto hänen jäljellä olevasta työkyvystään ja työssä jatkamismahdollisuuksistaan viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 arkipäivältä. Jos työntekijän jäljellä oleva työkyky ja hänen mahdollisuutensa jatkaa työssä on selvitetty ennen kuin sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 230 arkipäivältä, on hänen toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto jäljellä olevasta työkyvystään ja työssä jatkamismahdollisuuksistaan viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 230 arkipäivältä.

Jos lausuntoa ei ole toimitettu Kansaneläkelaitokselle 2 momentissa säädetyssä määräajassa, työntekijän sairauspäivärahan maksaminen keskeytetään. Sairauspäivärahan maksamista ei kuitenkaan keskeytetä, jos lausunnon toimittamatta jättäminen ei johdu työntekijästä tai jos keskeyttäminen olisi muutoin ilmeisen kohtuutonta.

Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa varmistaa, että työntekijän työssä jatkamismahdollisuudet on selvitetty viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä.

12 luku

Päivärahaetuuden suhde muihin etuuksiin

6 §

Kuntoutusmahdollisuuksien selvitys- ja ilmoitusvelvollisuus

Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa selvittää vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutetun sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan enimmäisaikoihin luetta-

vien päivien lukumäärä ylittää 60 päivää. Kansaneläkelaitoksen on lisäksi tarvittaessa selvitettävä vakuutetun kuntoutustarve, kun vakuutetun sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan enimmäisaikoihin luettavien päivien lukumäärä ylittää 150 tai 230 päivää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 7 §,
sellaisena kuin se on osaksi laissa 973/2013,
seuraavasti:

7 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö

Kansaneläkelaitos järjestää 6 §:ssä tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena tarkoituksenmukaisia kuntoutustarvetta, kuntoutusmahdollisuuksia ja opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksia selvittäviä ja arvioivia palveluja, valmennuksellisia palveluja ja työelämään siirtymistä ja työssä jatkamista tukevia palveluja.

Kansaneläkelaitos järjestää 6 §:ssä tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena myös perus-, jatko- ja uudelleen koulutusta ammattiin tai työhön, joka sairauden, vian tai vamman rajoitukset huomioon ottaen on vakuutetulle sopivaa, sekä tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätöntä yleissivistävää koulutusta ja valmennusta.

Kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ammatillisessa kuntoutuksessa tehdään yhteistyötä kuntoutujan kannalta tarpeellisten toimijoiden kanssa.

Lisäksi kuntoutujalle myönnetään 6 §:ssä tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi tarpeellinen ja kohtuullinen avustus työvälineiden ja työkoneiden hankkimista sekä oman yrityksen perustamista ja muuttamista varten. Toiminnassa olevalle yritykselle myönnetään avustusta työvälineiden ja koneiden hankintaan vain, jos laitteet tulevat kuntoutujan henkilökohtaiseen käyttöön ja niistä on hänen sairautensa, vikansa tai vammansa huomioon ottaen olennaista hyötyä hänen työstä suoriutumisessaan. Avustus myönnetään, jotta turvattaisiin kuntoutujan työllistyminen hänelle soveltuvassa ja kohtuullisen toimeentulon tuottavassa ammatissa tai työssä. Avustuksen määrä on enintään 80 prosenttia avustuksella rahoitettavan hankinnan hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista ja enintään 17 000 euroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

..ministeri Etunimi Sukunimi

Laki

sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja 12 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

§
8 luku

§
8 Luku

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

5 a §

5 a §

Työkyvyn arviointia koskeva lausunto

Työkyvyn arviointia koskeva lausunto

Työterveyshuollon on arvioitava työntekijän jäljellä oleva työkyky, ja työnantajan on selvitettävä yhdessä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa työntekijän mahdollisuudet jatkaa työssä. *Työntekijän on toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto työntekijän jäljellä olevasta työkyvystä ja työssä jatkamismahdollisuuksista viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä.*

Työterveyshuollon on arvioitava työntekijän jäljellä oleva työkyky, ja työnantajan on selvitettävä yhdessä työntekijän ja työterveyshuollon kanssa työntekijän mahdollisuudet jatkaa työssä *ennen kuin työntekijälle on maksettu sairauspäivärahaa enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä sekä lisäksi tarvittaessa ennen kuin sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 tai 230 arkipäivältä.*

Työntekijän on toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto työntekijän jäljellä olevasta työkyvystä ja työssä jatkamismahdollisuuksista viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä.

Jos työntekijän jäljellä oleva työkyky ja hänen mahdollisuutensa jatkaa työssä on selvitetty ennen kuin sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 arkipäivältä, on hänen toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto hänen jäljellä olevasta työkyvystään

ja työssä jatkamismahdollisuuksistaan viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 arkipäivältä. Jos työntekijän jäljellä oleva työkyky ja hänen mahdollisuutensa jatkaa työssä on selvitetty ennen kuin sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 230 arkipäivältä, on hänen toimitettava Kansaneläkelaitokselle työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n 1 momentin 5 a kohdassa tarkoitettu lausunto jäljellä olevasta työkyvystään ja työssä jatkamismahdollisuuksistaan viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 230 arkipäivältä.

Jos lausuntoa ei ole toimitettu Kansaneläkelaitokselle 1 momentissa säädetyssä määräajassa, työntekijän sairauspäivärahan maksaminen keskeytetään. Sairauspäivärahan maksamista ei kuitenkaan keskeytetä, jos lausunnon toimittamatta jättäminen ei johdu työntekijästä tai jos keskeyttäminen olisi muutoin ilmeisen kohtuutonta.

Jos lausuntoa ei ole toimitettu Kansaneläkelaitokselle 2 momentissa säädetyssä määräajassa, työntekijän sairauspäivärahan maksaminen keskeytetään. Sairauspäivärahan maksamista ei kuitenkaan keskeytetä, jos lausunnon toimittamatta jättäminen ei johdu työntekijästä tai jos keskeyttäminen olisi muutoin ilmeisen kohtuutonta.

Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa varmistaa, että työntekijän työssä jatkamismahdollisuudet on selvitetty viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä.

Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa varmistaa, että työntekijän työssä jatkamismahdollisuudet on selvitetty viimeistään silloin, kun sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 90 arkipäivältä.

12 Luku

Päivärahaetuuden suhde muihin etuuksiin

6 §

Kuntoutusmahdollisuuksien selvitys- ja ilmoitusvelvollisuus

Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa selvittää vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutetun sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan enimmäis-aikoihin luettavien päivien lukumäärä ylittää 60 päivää.

12 Luku

Päivärahaetuuden suhde muihin etuuksiin

6 §

Kuntoutusmahdollisuuksien selvitys- ja ilmoitusvelvollisuus

Kansaneläkelaitoksen tulee tarvittaessa selvittää vakuutetun kuntoutustarve, viimeistään kuitenkin silloin, kun vakuutetun sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan enimmäis-aikoihin luettavien päivien lukumäärä ylittää 60 päivää. *Kansaneläkelaitoksen on lisäksi*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tarvittaessa selvittävä vakuutetun kuntoutustarve, kun vakuutetun sairauspäivärahan ja osasairauspäivärahan enimmäisaikoihin luettavien päivien lukumäärä ylittää 150 tai 230 päivää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

Laki

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 §

7 §

Kansaneläkelaitos järjestää 6 §:ssä tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena:

- 1) kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittäviä tutkimuksia;
- 2) työ- ja koulutuskokeiluja;
- 3) työkykyä ylläpitävää ja parantavaa valmennusta, jonka tavoitteena on mahdollistaa kuntoutujan työssä jatkaminen;
- 4) työhön valmennusta;
- 5) perus-, jatko- ja uudelleen koulutusta ammattiin tai työhön, joka sairauden, vian tai vamman rajoitukset huomioon ottaen on vakuutetulle sopivaa, sekä tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätöntä yleissivistävää koulutusta ja valmennusta;

Kansaneläkelaitos järjestää 6 §:ssä tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena tarkoituksenmukaisia kuntoutustarvetta, kuntoutusmahdollisuuksia ja opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksia selvittäviä ja arvioivia palveluja ja valmennuksellisia palveluja ja työelämään siirtymistä ja työssä jatkamista tukevia palveluja.

6) muita 1–5 kohdassa lueteltuihin rinnastettavia, opiskelun tai työn kannalta välttämättömiä toimenpiteitä.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua työhön valmennusta järjestetään ammatillisena kuntoutuksena silloin, jos työpaikalla suoritettut tai työterveyshuollon toimenpiteet eivät ole riittäviä.

Kansaneläkelaitos järjestää 6 §:ssä tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena myös perus-, jatko- ja uudelleen koulutusta ammattiin tai työhön, joka sairauden, vian tai vamman rajoitukset huomioon ottaen on vakuutetulle sopivaa, sekä tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätöntä yleissivistävää koulutusta ja valmennusta.

Kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ammatillisessa kuntoutuksessa tehdään yhteistyötä kuntoutujan kannalta tarpeellisten toimijoiden kanssa.

Lisäksi kuntoutujalle annetaan elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi tarpeellinen ja kohtuullinen avustus työvälineiden ja työkoneiden hankkimista sekä oman yrityksen perustamista ja muuttamista varten. Toiminnassa olevalle yritykselle myönnetään avustusta työvälineiden ja koneiden hankintaan vain, jos laitteet tulevat kuntoutujan henkilökohtaiseen käyttöön ja niistä on hänen vajaakuntoisuutensa ottaen olennaista hyötyä hänen työstä suoriutumisessaan. Avustus myönnetään, jotta turvattaisiin kuntoutujan työllistyminen hänelle soveltuvassa ja kohtuullisen toimeentulon tuottavassa ammatissa tai työssä. Avustuksen määrä on enintään 80 prosenttia avustuksella rahoitettavan hankinnan hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista ja enintään 17 000 euroa.

Lisäksi kuntoutujalle myönnetään 6 §:ssä tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi tarpeellinen ja kohtuullinen avustus työvälineiden ja työkoneiden hankkimista sekä oman yrityksen perustamista ja muuttamista varten. Toiminnassa olevalle yritykselle myönnetään avustusta työvälineiden ja koneiden hankintaan vain, jos laitteet tulevat kuntoutujan henkilökohtaiseen käyttöön ja niistä on hänen sairautensa, vikansa tai vammansa huomioon ottaen olennaista hyötyä hänen työstä suoriutumisessaan. Avustus myönnetään, jotta turvattaisiin kuntoutujan työllistyminen hänelle soveltuvassa ja kohtuullisen toimeentulon tuottavassa ammatissa tai työssä. Avustuksen määrä on enintään 80 prosenttia avustuksella rahoitettavan hankinnan hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista ja enintään 17 000 euroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..